

MensenWerk

In de rubriek MENSENWERK willen we telkens een groep 'mensen' belichten die op één of andere manier betrokken is bij de werking van een jeugdverblijfcentrum. Deze keer hebben we het over vrijwilligers en de nieuwe wetgeving daarrond, maar ook personeel, beheerders, doelgroepen, omwonenden enz. kunnen hier aan bod komen. Heb je suggesties voor een onderwerp voor deze rubriek in een volgend nummer? Laat het ons weten! (huiswerk@cjt.be)

VRIJWILLIG MAAR NIET VRIJBLIJVEND

HET NIEUWE STATUUT VAN DE VRIJWILLIGER: EEN VERHAAL VAN RECHTEN EN PLICHTEN

Ze nemen de telefoon op, verwelkomen groepen in weekends en vakanties, kuisen het bos op na een herfststorm, staan paraat bij de jaarlijkse barbecue, geven het kamphuis een likje verf, ontwerpen een website,... Vrijwilligers – want daarover hebben we het – maken zoveel meer mogelijk in tal van organisaties en verenigingen. Recent werd een heus statuut voor de vrijwilliger opgesteld. Vanuit de vast-

stelling dat onze samenleving niet zonder vrijwilligers kan, wilde men een wettelijk kader creëren waarbinnen het vrijwilligerswerk kan georganiseerd worden. De wet omtrent de rechten van de vrijwilligers werd op 29 augustus 2005 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en treedt in werking op 1 februari 2006. De organisaties die op dat moment al met vrijwilligers werken, krijgen nog zes

maanden uitstel. Zij moeten dus in regel zijn tegen 1 augustus 2006.

WAT IS VRIJWILLIGERSWERK?

Vrijwilligerswerk is het verrichten van activiteiten, onverplicht en onbezoldigd en dit ten behoeve van anderen of de samenleving. Bovendien gebeurt het ook steeds binnen een organisatie. Hiermee worden rechtspersonen bedoeld zoals vzw's, mutualiteiten, openbare diensten of instellingen van openbaar nut, gemeenten, OCMW's, maar ook verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen en groeperingen) voor zover die geen winstgevendende activiteit uitoefenen. Organisaties die winst nastreven en privé-persoonen komen niet in aanmerking. Een vriendendienst, zorg voor een bejaard familielid, helpen bij de organisatie van een burendbarbecue in de straat,... is dus geen vrijwilligerswerk.

MAG IEDEREEN VRIJ- WILLIGERSWERK DOEN?

Men kan (officieel) vrijwilliger worden vanaf het jaar waarin men 16 wordt.

Aangezien vrijwilligerswerk beschouwd wordt als onbezoldigd, heeft het ook geen invloed op kinderbijslag. Toch zijn er een aantal categorieën waarbij vrijwilligerswerk onderworpen is aan bepaalde voorwaarden.

Werklozen

Werklozen kunnen actief zijn als vrijwilliger, ook als zij uitkeringsgerechtigd zijn. Pas afgestudeerde werkzoekenden kunnen, totdat ze uitkeringsgerechtigd zijn, werken als vrijwilliger zonder voorafgaande goedkeuring. Voor de andere werklozen moeten zowel de instelling als de werkloze een aanvraag indienen bij het plaatselijk werkloosheidsbureau.

Bruggepensioneerden

Bruggepensioneerden krijgen een uitkering van hun werkgever en van de overheid. Net zoals werklozen, moeten de bruggepensioneerde en de vereniging voor wie hij/zij vrijwilligerswerk doet, op voorhand een aanvraag indienen bij de RVA. In bepaalde gevallen kan het werkloosheidsbureau een algemene toelating geven aan een organisatie. Dit kan bijv. interessant zijn voor grotere verenigingen die vaak bruggepensioneerde vrijwilligers hebben.

Gepensioneerden

Gepensioneerden mogen werken als vrijwilliger. De meldingsplicht is afgeschaft. Vermits vrijwilligerswerk niet belast wordt, gaat het niet om een activiteit in de zin van de pensioenwetgeving en is er geen voorafgaande aangifte vereist.

Arbeidsongeschikten en invaliden

Voor wie helemaal niet meer kan werken, is vrijwilligerswerk een lastige kwestie. Een toelating van de adviserende arts van de mutualiteit is absoluut noodzakelijk. Een toelating van de huisarts volstaat dus niet. Als er discussie ontstaat, oordeelt de arbeidsrechtbank. Zowel de adviserende arts als de rechter houden in hun

oordeel vaak rekening met de vraag of het vrijwilligerswerk een morele steun is voor de arbeidsongeschikte of invalide.

Slachtoffers van beroepsziekte en arbeidsongeval

Wie lijdt aan een beroepsziekte of wie arbeidsongeschikt is ten gevolge van een arbeidsongeval, kan zonder problemen en zonder formaliteiten werken als vrijwilliger. De werkgever mag wel de gezondheid van zijn werknemer laten onderzoeken door een controlearts. Als die arts zou besluiten dat de vrijwilliger niet meer arbeidsongeschikt is, kan hij/zij de uitkering verliezen. Maar die kans is klein, al was het maar omdat de ex-werkgever zelden om zo 'n onderzoek zal vragen: de uitkering wordt immers niet door hem/haar uitbetaald.

Bijstandsgerechtigden

Wie niet kan werken door een handicap, kan zonder problemen en zonder formaliteiten werken als vrijwilliger. Er is geen gevaar op verlies van uitkeringen. Hetzelfde geldt voor een bejaarde met een gewaarborgd inkomen, voor iemand die recht heeft op gewaarborgde gezinsbijslag of voor iemand die recht heeft op een leefloon. Voor laatstgenoemden moet de werkbereidheid wel voldoende groot zijn.

ORGANISATIENOTA OF OVEREENKOMST?

Organisaties die werken met vrijwilligers (dus ook feitelijke verenigingen), zijn verplicht om een organisatienota op te maken met minstens de vermelding van:

- de doelstelling van de organisatie
- het juridisch statuut
- welke verzekering afgesloten is
- of en welke vergoedingen de organisatie voorziet
- het feit dat vrijwilligers aan de geheimhoudingsplicht gehouden zijn

De organisatie moet kunnen bewijzen dat de informatie uit de organisatienota werd bezorgd aan de vrijwilliger. De organisatie mag de vrijwilliger vragen een exemplaar (op datum) te ondertekenen voor ontvangst. De ondertekening is echter niet verplicht, de organisatie moet enkel kunnen aantonen dat de informatie aangeboden wordt aan de vrijwilliger. Dit kan dus ook d.m.v. een website, vermelding in een nieuwsbrief enz, zolang de vijf hierboven aangehaalde punten maar vermeld worden. Een voorbeeld van organisatienota vind je op het uitbatersgedeelte van onze website www.cjt.be.

Vrijwilligers zetten zich gratis in en hebben geen arbeidsovereenkomst met hun organisatie. Hun inzetverbinde wordt wel min of meer vastgelegd in de organisatienota. Volgens

deze nota hebben vrijwilligers wel degelijk een overeenkomst met hun organisatie, die wijst op de verantwoordelijkheid van beide partijen, ook al staat die verantwoordelijkheid niet letterlijk op papier. Om de verantwoordelijkheid van de organisatie en de vrijwilliger nog duidelijker te stellen, kan de organisatie de verplichte organisatienota uitbreiden tot een overeenkomst of een afsprakennota, met daarin een aantal praktische afspraken over de taken, de uren, de plaats, het verwittigen bij afwezigheid enz. Via de overeenkomst valt achteraf makkelijker vast te stellen waar ieders verantwoordelijkheid ligt.

KOSTENVERGOEDING

Vrijwilligers ontvangen geen loon, maar ze kunnen wel vergoed worden voor kosten. De vrijwilliger heeft *geen recht* op deze kostenvergoeding, het is aan de organisatie om te beslissen of men vergoedingen uitbetaalt. Een kostenvergoeding is mogelijk op twee manieren:

Reële kostenvergoeding

Een organisatie kan haar vrijwilligers een vergoeding geven voor de echt gemaakte kosten, bijv. vervoerskosten (openbaar vervoer of auto), verblijfskosten (hotel, eten), telefoonkosten,

kosten voor opleidingen en cursussen, ... Deze reële kostenvergoedingen zijn niet belastbaar, noch voor de organisatie, noch voor de vrijwilliger. Als de organisatie enkel de reële kosten vergoedt en de vrijwilliger de overeenstemmende bewijsstukken kan voorleggen, is er geen probleem. Maar natuurlijk mag de vergoeding geen verdoken vorm van bezoldiging zijn (bijv. terugbetaling van fictieve kosten of overdreven onkostennota's), want dan kan de fiscus deze toch nog als loon beschouwen. Let daarom ook op voor vervoersonkosten. Het maximumtarief dat mag terugbetaald worden, bedraagt momenteel 0,2841 euro/km (geïndexeerd bedrag 1 september 2005). Rond dit bedrag niet naar boven af, want dan kan dit beschouwd worden als bezoldiging.

Hou er echter rekening mee dat sommige kosten niet zo makkelijk te bewijzen zijn (zoals bijv. telefoongesprekken die van thuis uit gevoerd worden). In dat geval opteer je misschien beter voor een forfaitaire vergoeding.

Forfaitaire kostenvergoeding

Er wordt een bedrag afgesproken waarbinnen al de te maken kosten inbegrepen zijn. De maximale bedragen (vrijgesteld zowel fiscaal als m.b.t. de sociale zekerheid) zijn 27,37 euro/dag

en 1094,79 euro/jaar (bedragen vastgelegd op 1 januari 2005). Vanaf 2006 komt daar een maximum per kwartaal bij: 662,46 euro. Ook giften en cadeaus zijn toegelaten als de waarde ervan niet hoger is dan de bedragen hiervoor vermeld.

Zo 'n forfaitaire vergoeding kan de reële kosten overschrijden. Als de belastingsadministratie kan bewijzen dat de kostenvergoeding een verdoken bezoldiging is (fictieve kost of overdreven kostennota), dan heeft dit ernstige gevolgen:

- De organisatie moet dan meteen minstens het minimumloon betalen.
- De organisatie moet de persoon inschrijven als werknemer bij de RSZ en verder moeten zowel de organisatie als de medewerkers sociale zekerheidsbijdragen betalen.
- Er moet bedrijfsvoorheffing ingehouden worden.

Combinatie van reële en forfaitaire kostenvergoeding

Een kostenvergoeding op basis van bewijsstukken en een forfaitaire kostenvergoeding zijn niet combineerbaar. Een overschrijding van de vermelde bedragen brengt met zich mee dat het volledige bedrag als loon kan worden beschouwd.

De organisatie dient ook in een register bij te houden welke vergoeding aan wie wordt uitbetaald.

VERZEKERINGEN

De organisatie moet zowel zichzelf als de vrijwilliger verzekeren voor burgerlijke aansprakelijkheid. De verzekering moet de aansprakelijkheid dekken voor de schade die door vrijwilligers is toegebracht aan de organisatie, aan de begunstigde, aan andere vrijwilligers en aan derden (andere betrokkenen). Dit geldt zowel tijdens het vrijwilligerswerk als op weg naar of van het vrijwilligerswerk. Een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid is sowieso verplicht voor wie werkingssubsidies ontvangt via het decreet op de jeugdverblijfscentra.

Een verzekering lichamelijke ongevallen is niet verplicht. Toch kan het voor organisaties die vaak met vrijwilligers werken, de moeite waard zijn om een dergelijke verzekering af te sluiten.

SPORADISCH VRIJWILLIGERSWERK

In heel wat bivakhuizen kan je eigenlijk niet spreken over georganiseerd vrijwilligerswerk, maar worden er occasioneel wel eens vrijwilligers ingeschakeld: bijv. als een groep moet binnengelaten worden op het moment dat de uitbater niet kan aanwezig zijn of als er enkele kleinere onderhoudswerken worden uitgevoerd. Moet je op dat moment ook een verzekering hebben afgesloten of een organisatienota hebben opgesteld? In principe wel, maar het is in de praktijk niet eenvoudig en niet goedkoop als je kosten en baten afweegt. Vandaag stellen we bijv. vast dat voor burgerlijke aansprakelijkheid in kleinere huizen heel vaak beroep wordt gedaan op een familiale verzekering.

Voor jeugdbewegingslokalen die verhuurd worden aan andere groepen, is het probleem eenvoudiger op te lossen. Zij kunnen via hun jeugdbewegingskoepel extra polissen afsluiten voor een aantal losse medewerkers. Momenteel onderzoekt een advocatenbureau in opdracht van Steunpunt Jeugd hoe strikt de wetgeving voor occasionele vrijwilligers kan en zal toegepast worden. Als er hierover meer duidelijkheid is, gaan we dit zeker verder communiceren.

MEER WETEN?

HET VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK: Het Steunpunt heeft als hoofddoel het vrijwilligerswerk te promoten en te ondersteunen. Ze ondersteunen organisaties, volgen recente ontwikkelingen en zetten initiatieven op. Ze geven informatie over juridische kwesties en antwoorden op praktische vragen.

Amerikalei 164, 2000 Antwerpen
tel. 03/218.59.01 ■ info@vsvw.be

Aan hun website www.vrijwilligerswerk.be is een databank gekoppeld die ten dienste staat van vrijwilligersorganisaties en vrijwilligers die op zoek gaan naar een gepaste vacature. Elke organisatie kan zelfstandig een input doen van gegevens en vrijwilligersvacatures aanmaken, veranderen en verwijderen. Je vindt er ook heel wat achtergrond rond werken met vrijwilligers.

PROVINCIALE STEUNPUNTEN VRIJWILLIGERSWERK: De provinciale steunpunten zetten acties op om nieuwe vrijwilligers aan te spreken. Organisaties die over een vrijwilligerswerking beschikken of er één willen opzetten, kunnen er terecht voor vorming en ervaringsuitwisseling.

- Het Punt vzw, Steunpunt Vrijwilligerswerk Brussel
tel. 02/218.55.16
hetpunt@busmail.net
- Provinciaal Steunpunt Antwerpen
tel. 03/240.61.65
vrijwilligerswerk@provant.be
- Provinciaal Steunpunt Limburg
tel. 011/23.72.24
vrijwilligerswerk@limburg.be
- Provinciaal Steunpunt Oost-Vlaanderen, tel. 09/267.75.44
vrijwilliger@oost-vlaanderen.be
- Provinciaal Steunpunt Vlaams-Brabant, tel. 016/26.73.48
mphilips@vl-brabant.be
- Provinciaal Steunpunt West-Vlaanderen
tel. 050/40.34.87
vrijwilligerswerk@west-vlaanderen.be

Bronnen:

- www.vrijwilligerswerk.be
- Vrijwilligerswerk, wat kan, mag en moet? Een concrete stand van zaken. Uitgave van de Koning Boudewijnstichting, 2001.
- Vrijwilligerswerk, goed verzekerd? Uitgave van Vlaams Steunpunt vrijwilligerswerk, 2004.
- Vrijwilligerswerk, goed gekend. Uitgave van Steunpunt Vrijwilligerswerk Vlaams Brabant, 2004.

VRIJWILLIGERS IN PRAKTIJK

MERKENVELD ZEDELGEM

Merkenveld is één van de VVKSM-domeinen en omvat een groot terrein van 30 ha met zowel een kamphuis als kampeerterreinen. Heel wat vrijwilligers werken mee als weekendresident: dit houdt in dat zij af en toe een weekend verblijven op het domein en er gastheer zijn voor de verblijvende groepen. Daarnaast is op Merkenveld ook een groenploeg aanwezig. In dit groepje van zes personen zitten slechts twee voormalige scouts. Samen met vier overige personen (twee burens, een ex-personeelslid en een politieagent) onderhouden zij elke woensdag het domein. Daarvoor ontvangen ze geen vergoeding, al mogen ze op woensdag wel een hapje blijven eten. Alle vrijwilligers op Merkenveld zijn verzekerd via de VVKSM-koepel.

DE MIERE MEULEBEKE

Bivakhuis De Miere kan rekenen op een vaste kern van een tiental vrijwilligers. Trouwe vrijwilligers zelfs, want de meeste van hen draaien al 20 jaar in de vzw mee. Door hun lidmaatschap van deze vzw zijn ze ook verzekerd tegen burgerlijke aansprakelijkheid en lichamelijke letsels. Een vergoeding krijgen ze niet, al gaan ze per jaar wel één of twee keer met z'n allen uit eten, maar dat is meer een vorm van teambuilding.

'T LIBELLEKE ADINKERKE

Jeugdverblijfcentrum 't Libelleke in Adinkerke ontstond vanuit de plaatselijke Chiro en haalde daar ook zijn vrijwilligers vandaan. Een zestal mensen springt af en toe even bij waar nodig en zij maken deel uit van de vzw Windkind. Op die manier zijn ze ook verzekerd. De vrijwilligers ontvangen ook een kleine (kosten)vergoeding. Per prestatie ontvangen ze 25 euro, met een maximumbedrag van 1000 euro per jaar.